

3. Олікова, М. О. (2007). Переклад як взаємодія двох культур. *Вісник Сумського державного університету, Серія «Філологічні науки»*. Суми: СумДУ, II(1), 141–145.
4. Онищук, М. І. (2013) Парадигматична лакунарність в англійській і українській мовах: системно-структурний та контрастивно-типологічний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. Київ, 210 с.
5. Oxford English Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/> (дата звернення: 01.10.2019).

*Мурадханян Ірина, канд. філол. наук, доцент,
Гладкоскок Леся, канд. філол. наук, доцент,*
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна

СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ У ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ О. ФІНКЕЛЯ

Олександр Фінкель – один із фундаторів теорії перекладу в Україні. Утім він був недооціненим свого часу, і лише зараз можна цілком усвідомити його науковий доробок та масштаб обдарування у сфері транслатології. Він розробляє детальну теорію перекладу, в якій чималу вагу займають проблеми стилістики.

Зауважимо одразу ж, що у 1920-ті роки, коли з'являється фундаментальна «Теорія й практика перекладу» О. Фінкеля, питання точності та стилю у перекладі були «на вістрі перекладознавчої полеміки» (Rysicz-Szafranics, 2021, p. 407). Тому нічого дивного немає у тому, що для О. Фінкеля проблема перекладу – це насамперед проблема стилістики. Він зауважує, що, знаючи мову, неважко перекласти кожне слово зокрема – «труднощі виникають, як тільки від окремого слова ми переходимо до мовного твору <...> Оскільки передача значень кожного слова зокрема, а також передача значення речення та змісту цілого твору (тематики) принципово жодних труднощів не становить (бо все це є явища позамовні), проблема перекладу цілком обертається на проблему стилістичну, і її можна сформулювати, як завдання відтворити та знайти адекватні стилістичні засоби, переходячи з однієї мови до іншої, та погодити їх один з одним» (Черноватий & Карaban, 2007, с. 40, 43). Водночас стилістична проблема для нього не є суто лінгвістичною чи навіть літературознавчою, а ймовірніше, ширше – культурологічною, оскільки грамотна передача стилю означає не лише ознайомлення, а й розуміння іншої культури.

Важливим аспектом перекладу для нього стає естетичний, нерозривно пов'язаний зі словесним. Він вводить поняття «конструктивних» явищ – для позначення явищ, які є традиційні, звичайні у певній мовній системі, «і для виконання своєї функції єдиновживані (інакше сказати, соціально важливі)» (Черноватий & Карaban, 2007, с. 57). Дихотомія таких «конструктивних» і суб'єктивних аспектів загалом і творить стиль.

Перекладознавець наполягав на збереженні синтаксичних особливостей оригіналу – причому не лише у поезії (він вважав, що тут вкрай необхідно дотримуватися принципу еквілінеарності, взагалі відтворювати всю ритмомелодику), але і у прозі (точна передача всіх синтаксичних фігур, наприклад, дає змогу унаочнити і стилістику твору).

О. Фінкель будує свою теорію перекладу на ідеї, що однаково важливо відтворювати у перекладі його тематику і стилістичні особливості першотвору. Для нього переклад – це гармонійне поєднання змісту та форми: неадекватна передача стилю призводить до неправильного розуміння смислу. Цікаво, що він вважав нормальним явищем співіснування різних перекладів: не пошуки єдиного найкращого повинні турбувати перекладача, а намагання побачити найкращі риси в наявних варіантах. Нові смисли отримує у нього поняття точності, яка не може існувати позаісторично: те, що розцінюється як точне в одну добу, не буде таким в іншу.

Як і його попередники, О. Фінкель усвідомлює, що процес перекладу – це певною мірою завжди процес втрат, і неможливо створити повністю тотожний переклад. Отже, існує проблема множинності перекладів, яка постає через привнесення суб'єктивного кожним перекладачем і віяння «духу часу», який завжди визначає особливості процесу перекладу, адже навіть кожна доба має своє уявлення про сам цей процес. Отже, як бачимо, вчений звертає увагу на дуже цікавий нюанс – неіснування єдиних критеріїв оцінки для визначення якості перекладу. Якщо всі попередні теоретики перекладознавства намагалися визначити критерії гарного перекладу, розробити якусь загальну їх схему, то О. Фінкель пише, що це в принципі неможливо, оскільки завжди треба порівнювати два різні культурні світи, і кожен випадок тут є своєрідним феноменом.

Водночас О. Фінкель зовсім не був прихильником так званого «вільного» перекладу, як може здатися. Навіть більше – він різко виступає проти того, аби жертвувати деталями заради передачі цілісного враження від твору: «Часто-густо можна натрапити на вимогу офірувати точністю для збереження духу цілого твору. Перекладач, мовляв, заслуговує на похвалу через те, що він, не намагаючись передати деталі, зберіг дух поета <...> Але що це за дух – ніхто точно не визначив. Як повсюди, і тут цей дух є невпійманий. Виправдовуючись цим духом, багато зроблено перекладацьких зловживань» (Черноватий & Карабан, 2007, с. 58). Отже, треба намагатися бути точним, особливо у стилістичному відношенні, і тоді складатиметься правильне цілісне враження від твору.

Як бачимо, вчений порушує дуже серйозні питання: збереження стилістичних особливостей оригіналу, наявність культурологічного контексту у перекладі та межі його впливу на кінцевий результат, ступінь суб'єктивності у перекладі та її позитивні чи негативні резонанси, межа між різними жанрами перекладу і т. ін. Це питання, які й донині остаточно не розв'язані у перекладознавстві.

Внесок О. Фінкеля у розвиток теорії перекладу є фундаментальним, і на той час його доробок став науковим проривом: він звернув увагу на стилістичні особливості перекладу, складності утворення національних терміносистем тощо, врешті-решт – взагалі створив цілісну картину розвитку історії і теорії перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черноватий, Л. М. & Карабан, В. І. (ред.) (2007). О. Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства: зб. наук. пр. Вінниця: Нова книга, 2007.
2. Rysicz-Szafraniec, J. (2021). Олександр Фінкель в історії українського перекладознавства. *Slavia Orientalis*, LXX(2), 401–420.